

Νέοι Τρόποι Έρευνας: Η Ανταπόκριση των Πανεπιστημιακών"

Ιφιγένεια Μυλωνά
Υποψήφια Διδάκτωρ
University of Kent at Canterbury, UK
im8@ukc.ac.uk

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στις σύγχρονες κοινωνίες η χρήση του Διαδικτύου στον επιχειρησιακό και στον ακαδημαϊκό τομέα αυξάνεται καθημερινά δημιουργώντας νέες προοπτικές τόσο στην πληροφόρηση, όσο και την επικοινωνία και την έρευνα. Στην ανακοίνωση αυτή θα εξετάσουμε αν και κατά πόσον, το Διαδίκτυο χρησιμοποιείται από τους πανεπιστημιακούς ως μέσο έρευνας. Θα αναφερθούμε με παραδείγματα στις αντιδράσεις πανεπιστημιακών σε έρευνες που γίνονται με email ερωτηματολόγια και θα προσπαθήσουμε να προσδιορίσουμε τους λόγους στους οποίους οφείλονται οι αντιδράσεις αυτές.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Έρευνα μέσω Διαδικτύου, τριτοβάθμια εκπαίδευση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις κοινωνίες των αναπτυγμένων χωρών η χρήση του Διαδικτύου τόσο στον επιχειρησιακό όσο και στον ακαδημαϊκό τομέα αυξάνεται καθημερινά ανοίγοντας συνεχώς νέες προοπτικές στην πληροφόρηση, την επικοινωνία και την έρευνα. Σύμφωνα με προβλέψεις, το 2005 οι χρήστες θα φτάσουν και θα ξεπεράσουν τα 765 εκατομμύρια. Σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο τα μέλη ΔΕΠ όσο και οι φοιτητές/τριες έχουν 24ωρη δωρεάν πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Στην ανακοίνωση αυτή θα εξετάσουμε τον τρόπο και το λόγο για τον οποίο οι πανεπιστημιακοί χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο ως μέσο έρευνας. Θα αναφερθούμε σε έρευνες που έγιναν με τη χρήση e-ερωτηματολογίων και μετά θα αναφερθούμε στις επιφυλάξεις πανεπιστημιακών στο νέο τρόπο έρευνας.

ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΟΥ ΑΠΕΥΘΥΝΘΗΚΑΝ ΣΕ ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΟΥΣ

Το 1994, σε έρευνα που έγινε σε 13 πανεπιστήμια της Αυστραλίας τα ερωτηματολόγια στάλθηκαν με email σε 20 μέλη Δ.Ε.Π. όλων των τμημάτων των πανεπιστημίων που συμμετείχαν στην έρευνα. Αν και απάντησε το 79% του δείγματος στα e-ερωτηματολόγια (Bruce, 1994:27) από την ανάλυση προέκυψε ότι οι πανεπιστημιακοί δεν ήταν εξοικειωμένοι με το νέο μέσο.

Σε έρευνα που έγινε στο πανεπιστήμιο της Ιερουσαλήμ το 1995 με τον ίδιο τρόπο, ανταποκρίθηκε το 56% των αποδεκτών. Οι περισσότεροι/ες ήταν μέλη Δ.Ε.Π. θετικών σχολών (Lazinger, 1997:35). Σε αυτήν την περίπτωση παρατηρήθηκε επιφυλακτικότητα στο άνοιγμα του email, από τα μέλη Δ.Ε.Π και κυρίως από τους μεγαλύτερους σε ηλικία

Σε έρευνα που έγινε από το πανεπιστήμιο της Καμπέρα το 1997 (Applebee's, Bruce's, Pascoe's 1998) και αφορούσε σε όλα τα πανεπιστήμια της Αυστραλίας, τα ερωτηματολόγια στάλθηκαν με email σε 1054 μέλη ΔΕΠ. Στα ερωτηματολόγια που στάλθηκαν απάντησε το 52% των ερωτηθέντων.

Στη δική μας έρευνα που έγινε το 2000 (Mylona, 2002) και αφορούσε τα μέλη Δ.Ε.Π του πανεπιστημίου του Leeds και το Α.Π.Θ. τα ερωτηματολόγια στάλθηκαν με email ως attachment στα μέλη Δ.Ε.Π 10 τμημάτων των δύο πανεπιστημίων. Στο σύνολο των ερωτηματολογίων που στάλθηκαν με email απάντησαν το 25% των αποδεκτών. Από αυτό το ποσοστό το 7,5% ανήκε σε Άγγλους και το 17,5% σε Έλληνες.

ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ

Από τις έρευνες που αναφέραμε φαίνεται ότι υπάρχει σχετική επιφυλακτικότητα των πανεπιστημιακών στη χρήση του νέου μέσου έρευνας. Το ποσοστό των πανεπιστημιακών που απαντούν σε email ερωτηματολόγια στο πλαίσιο ερευνών ποικίλει από χώρα σε χώρα και διαφέρει σε διάφορες χρονικές περιόδους. Από την δική μας έρευνα προέκυψε ότι ένας από τους λόγους που κάποιοι από τους πανεπιστημιακούς δεν ανταποκρίνονται σ' αυτόν τον τρόπο έρευνας είναι ότι είναι λιγότερο εξοικειωμένοι με την χρήση του Διαδίκτυο μια και το χρησιμοποιούν για λιγότερο χρόνο.

Ένας άλλος λόγος της μικρής ανταπόκρισης σε email ερωτηματολόγια είναι, όπως οι ίδιοι οι πανεπιστημιακοί ανέφεραν ο περιορισμένος χρόνος τους. Αυτός είναι άλλωστε και ο λόγος για τον οποίο δεν απαντούν και σε ερωτηματολόγια που στέλνονται με το ταχυδρομείο. Ο κίνδυνος να μεταφερθούν ιοί με τα email μπορεί να είναι ένας ακόμα λόγος επιφυλακτικότητας που παρατηρείται στη χρήση του νέου αυτού μέσου στην έρευνα. Όταν ο αποστολέας του email είναι άγνωστος δημιουργείται επιφυλακτικότητα στους χρήστες του Διαδικτύου.¹

Ένας άλλος παράγοντας που φαίνεται ότι επηρεάζει την ανταπόκριση στα e-ερωτηματολόγια είναι η ηλικία του αποδέκτη. Οι νεότεροι σε ηλικία πανεπιστημιακοί είναι πιο εξοικειωμένοι με τον ηλεκτρονικό τρόπο συλλογής δεδομένων, πιθανόν γιατί έχουν μεγαλώσει στην εποχή που το Διαδίκτυο επικρατεί. Όπως χαρακτηριστικά είπε πανεπιστημιακός κατά την διάρκεια συνέντευξης στα πλαίσια της διδακτορικής μου διατριβής "το Διαδίκτυο το χρησιμοποίησα κατά την διάρκεια του διδακτορικού μου. Έχω συνηθίσει να το χρησιμοποιώ, αποτελεί πλέον απαραίτητο εργαλείο της δουλείας μου." Φαίνεται επίσης ότι οι πανεπιστημιακοί σε χαμηλότερες βαθμίδες χρησιμοποιούν πιο πολύ το Διαδίκτυο από τους συναδέλφους τους σε υψηλότερες βαθμίδες. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι οι πανεπιστημιακοί που ανήκουν σε χαμηλότερες βαθμίδες είναι πιο νέοι, άρα μάλλον όπως αναφέραμε και παραπάνω πιο εξοικειωμένοι με το Διαδίκτυο όπως επίσης και στο γεγονός ότι ως πιο νέοι έχουν μάλλον λιγότερες διοικητικές και ακαδημαϊκές υποχρεώσεις.

Φαίνεται επίσης από τις έρευνες που αναφέραμε παραπάνω, εξαιρώντας την δικιά μας ότι στις μη αγγλόφωνες χώρες η χρήση του Διαδικτύου ως μέσο έρευνας είναι μικρότερη από ότι σε χώρες που έχουν ως κύρια γλώσσα την αγγλική. Η γλώσσα μπορεί να είναι ένας από τους ανασταλτικούς παράγοντες στη θετική ανταπόκριση σε έρευνες που διεξάγονται μέσω του Διαδικτύου αλλά και στη χρήση του Διαδικτύου για ερευνητική δουλεία. Όπως αναφέρει η Nishigaki (1998) "στην ηλεκτρονική κοινότητα, [...], η αγγλική έχει χαρακτηριστεί ως 'παγκόσμια γλώσσα' γλώσσα που είναι απαραίτητη για την πρόσβαση στο Διαδίκτυο." Άλλες έρευνες επίσης (Jacko, Sears & Borella M. S., 2000) επισημαίνουν το γεγονός ότι η γλώσσα που κυριαρχεί στο Διαδίκτυο είναι η αγγλική, γεγονός που κάνει όσους έχουν ως μητρική τους γλώσσα την αγγλική, να είναι πιο θετικοί σε έρευνες που χρησιμοποιούν e-ερωτηματολόγια. Φαίνεται επίσης ότι το φύλο και το πανεπιστημιακό τμήμα παίζει ρόλο στην χρήση του Διαδικτύου. Οι άνδρες περισσότερο από τις γυναίκες και τα μέλη Δ.Ε.Π. των θετικών επιστημών και του Πολυτεχνείου, περισσότερο από συναδέλφους τους άλλων τμημάτων, φαίνεται να χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο περισσότερο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ποιες είναι οι προβλέψεις για το μέλλον; Όπως λένε οι Vahovar, Manfreda & Batagelj (2001) "σήμερα ένας τέτοιος τρόπος συλλογής πληροφοριών σίγουρα είναι ένας πολλά υποσχόμενος τρόπος για το μέλλον της διεξαγωγής ερευνών." Οι ηλεκτρονικές μέθοδοι συλλογής πληροφοριών είναι καινούργιες ακόμη και όχι τόσο δοκιμασμένες, συνεπώς είναι δύσκολο και πρόωρο να πει κανείς με βεβαιότητα ποιο θα είναι το μέλλον τους. Από τις ενδείξεις που υπάρχουν μέχρι σήμερα φαίνεται ότι η ηλικία, η βαθμίδα, ο βαθμός εξοικείωσης με το μέσο, η επιστημονική περιοχή, η χώρα είναι παράγοντες που επηρεάζουν τη στάση των πανεπιστημιακών σε έρευνες που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο ως μέσο συλλογής δεδομένων. Τέλος οι πανεπιστημιακοί δεν αρνούνται ότι οι νέες αυτές μέθοδοι δημιουργούν νέες προοπτικές στην διεξαγωγή μιας έρευνας, μειώνοντας το χρόνο και το κόστος της, όμως, επισημαίνουν ότι αποκλείουν συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, αυτές που δεν έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο από το δείγμα μιας έρευνας καθώς επίσης και ότι απαιτούν άριστη τεχνολογική υποδομή για τη διεξαγωγή της.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹ Για παράδειγμα την εποχή του στάλθηκε το ερωτηματολόγιο της δικής μας έρευνας κυκλοφορούσε ο ιός I love you. Πολύ μικρός αριθμός των πανεπιστημιακών από την Αγγλία απάντησαν επειδή φοβήθηκαν ό,τι το email περιείχε ιό. Η αντίδραση των μελών Δ.Ε.Π. του Α.Π.Θ ήταν διαφορετική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Applebee, A., Bruce, H., Clayton, P., Pascoe, C.& Sharpe., E., (1998), *Academics On-Line*, Adelaide: Auslib Press.
- Bruce, (1994), "Internet Services and Academic Work", *Internet Research*, 4(2).
- Jacko J. A.; Sears A. & Borella M. S., (2000), The effect of network delay and media on user perceptions of web resources, in *Behaviour and Information Technology*, 19(6), 427-439.
- Lazinger, R., (1997), Internet by Faculty Members in various disciplines, *Journal of the American Society of Information Science*, 48 (8), 30-45.
- Manfreda, Vahovar & Batagelj, (2001) 'Web versus Mail Questionnaire for an Institutional Survey", In Association of Computer Survey, *Proceedings of Conference on Survey Research on the Internet-The Challenge of the Internet*, London.
- Mylona, I., (2002), *A study of Internet use by Greek and British academics. A contribution to the globalisation debate*, Phd Thesis (work in progress), University of Kent at Canterbury.
- Nishigaki T., (1988), A global electronic community: from the fifth-generation computer to the Internet", in *Social Science Japan Journal*, 1(2), 217-232.